

CARTAGENSKÝ PROTOKOL O BIOLOGICKÉ BEZPEČNOSTI K ÚMLUVĚ O BIOLOGICKÉ ROZMANITOSTI

www.biodiv.org/biosafety

Co je Cartagenský protokol?

Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti k Úmluvě o biologické rozmanitosti je základním mezinárodním dokumentem pro nakládání s „živými modifikovanými organismy“ (v české legislativě a odborné literatuře označovány jako **geneticky modifikované organismy – GMO**). Jako sekretariát Protokolu slouží sekretariát Úmluvy o biologické rozmanitosti, který sídlí v kanadském Montrealu.

Historické kořeny

Obavy vědecké veřejnosti z možných rizik, vyplývajících z přípravy GMO a nakládání s nimi, vedly již v 70. a 80. letech minulého století ke vzniku konceptu biologické bezpečnosti a následně k potřebě vytvoření pravidel mezinárodní spolupráce v této oblasti.

Základní údaje o Protokolu

Cartagenský protokol je prvním protokolem k Úmluvě o biologické rozmanitosti. Byl přijat 29. 1. 2000 v Montrealu, v platnost vstoupil 11. 9. 2003. Přívlastek Cartagenský získal jako výraz uznání místa, kde v únoru roku 1999 proběhla klíčová jednání nad návrhem protokolu. Česká republika jej podepsala 24. 5. 2000 a ratifikovala 8. 10. 2001. Je obsažen ve Sbírce mezinárodních smluv (č. 89/2005 Sb. m. s.). K 1. 10. 2006 má Protokol 134 smluvních stran.

Oblast působnosti Protokolu

Cartagenský protokol je uplatňován pro přeshraniční převoz, tranzit a užití všech GMO, které mohou mít nepříznivé účinky na zachování a udržitelné využívání biologické rozmanitosti s přihlédnutím k rizikům pro lidské zdraví, a na nakládání s nimi.

Co je cílem Protokolu?

V souladu s přístupem založeným na principu předběžné opatrnosti podle zásady 15 Deklarace Spojených národů o životním prostředí a rozvoji z roku 1992 (Rio Declaration), přispět k zajištění přiměřené úrovně ochrany v oblasti bezpečného přenosu a využívání GMO.

V užším smyslu se Protokol týká přeshraničního pohybu GMO, v širším smyslu dále :

- opatření pro bezpečnost nakládání s GMO, jejich balení a označování
- hodnocení a řízení rizik spojených s nakládáním s GMO
- oznámení vývozce o vývozu GMO, přijetí oznámení dovozcem, rozhodovacích postupů dovozce a přezkoumání rozhodnutí

- sdílení informací a informačního systému pro biologickou bezpečnost (Biosafety Clearing-House)
- spolupráce při rozvoji a posilování lidských zdrojů a institucionálních kapacit v oblasti biologické bezpečnosti a uplatnění moderních biotechnologií
- zvyšování povědomí, vzdělávání a účasti veřejnosti, pokud jde o nakládání s GMO a biologickou bezpečnost
- odpovědnosti a odškodnění při nakládání s GMO

Termíny užívané Protokolem a Úmluvou o biologické rozmanitosti

Živý modifikovaný organismus je každý živý organismus, který obsahuje novou kombinaci genetického materiálu získanou použitím moderních biotechnologií.

Živý organismus je každá biologická jednotka schopná přenosu nebo replikace genetického materiálu, včetně sterilních organismů, virů a viroidů.

Genetickým materiálem (v souladu s čl. 2 Úmluvy o biologické rozmanitosti) se rozumí jakýkoliv materiál rostlinného, živočišného, mikrobiálního či jiného původu, obsahující funkční jednotky dědičnosti.

Moderními biotechnologiemi se rozumí

- postupy užívající v podmínkách in vitro nukleové kyseliny včetně rekombinantní deoxyribonukleové kyseliny a přímou injekcí nukleových kyselin do buněk či organel nebo
- buněčné fúze mimo rámec taxonomického rodu, jimiž se překonávají přirozené fyziologické reprodukční nebo rekombinační bariéry a jež nepatří mezi techniky používané v tradiční plemenitbě a šlechtění

Přístup založený na předběžné opatření při nakládání s GMO

Vychází z předpokladu, že GMO představují potenciální riziko pro biologickou rozmanitost, životní prostředí a zdraví člověka. Podle tohoto přístupu by nedostatek vědeckého poznání o tomto riziku neměl být důvodem pro nepjetí preventivních opatření při nakládání s GMO. Nejednotnost výkladu předběžné opatření přispívá ke svárům mezi příznivci a odpůrci GMO.

Protokol a ČR

Cartagenský protokol je transponován do právního řádu Evropského společenství pro ČR závaznými předpisy, zejména:

- směrnici Evropského Parlamentu a Rady 2001/18/EHS o záměrném uvolňování GMO do životního prostředí.
- nařízením Evropského Parlamentu a Rady č. 1946/2003 o přeshraničních pohybech GMO

Jak Protokol, tak směrnice jsou do českého právního řádu uvedeny zákonem č. 78/2004 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a produkty. Zákon je základním národním legislativním nástrojem pro oblast nakládání s GMO.

Informační systém pro biologickou bezpečnost

Informační systém pro biologickou bezpečnost (Biosafety Clearing House, BCH) byl vytvořen ve smyslu čl. 20 Protokolu jako součást informačního systému Úmluvy o biologické rozmanitosti. Jeho cílem je usnadňovat výměnu vědeckých, technických, environmentálních a právních informací a zkušeností týkajících se GMO a napomáhat smluvním stranám naplňovat Cartagenský protokol. Každá smluvní strana je zavázána zpřístupňovat prostřednictvím systému ty informace, které se vztahují k plnění Cartagenského protokolu. Informační systém postupně nabývá na významu zejména při uskutečňování přeshraničního pohybu GMO v rámci mezinárodního obchodu se zemědělskými komoditami. Kontaktní místo pro Informační systém je na Ministerstvu životního prostředí.

Související odkazy

<http://www.biodiv.org/biosafety>

<http://www.env.cz>

<http://bch.biodiv.org>

<http://www.biosafety.cz>

Oficiální stránky Cartagenského protokolu

Oficiální stránky Ministerstva životního prostředí

Informační systém pro biologickou bezpečnost

Informační systém pro biologickou bezpečnost v České republice